Livet på landet

– igennem 50 år som jeg har oplevet det

Af Jørgen Lauridsen, ejer af »Højvanggård«, Lourup siden 1960

1995 er et mindeår for krigens afslutning 4. maj 1945.

Jeg husker tydeligt den 9. april 1940, da tyskerne kom flyvende hen over trætoppene med deres jagerfly – en oplevelse man aldrig glemmer.

Danmark gjorde ikke megen modstand og blev skånet for den helt store ødelæggelse.

Besættelsesårene medførte stagnation. Udviklingen gik helt i stå. Madvarer blev rationeret; såsom sukker, smør, mel m.m. Kaffe, som de fleste gerne ville have, kunne slet ikke skaffes. Den blev erstattet af brændt korn og blandet med »Richs« eller »Danmark«. Sådan kunne man blive ved med at nævne forskellige ting, som ændrede hverdagen i krigens år.

Det var småt med materialer til at lave nye maskiner af. Dem, man havde, kunne man med nød og næppe fremskaffe reservedele til, for at holde dem kørende. Dæk og slanger til cykler kunne man heller ikke få. Mange kørte på »fast gummi«. På et tidspunkt havde vi i landbruget kun heste som trækkraft.

I dag kan man godt undres over, hvordan man fik arbejdet gjort. Man havde jo ikke den store produktion. Arbejdskraft havde man til gengæld nok af. Det var der i visse situationer også hårdt brug for.

Et eksempel var snerydningen. I fyrrerne havde vi flere vintre med store snemængder. Sneen skulle væk for at få postbud og mælkekusk frem; det var også vigtigt at få rutebilen igennem, og så selvfølgelig transport af dyr til slagteriet.

Sognet var opdelt i distrikter. I hvert af dem blev der valgt en snefoged, som skulle sørge for, at snerydningen blev gennemført.

I Sdr. Lourup havde vi lavet en sneplov af træ; den blev trukket af tre heste. Desuden gik snefogeden rundt og udkommanderede mandskab, som skulle møde med skovl på de mere udsatte steder, hvor sneen havde lagt sig. Det gik som regel gemytligt til, når et distrikt var samlet om snerydningen. Nogle gode historier var med til at løfte stemningen.

Ellers blev vintertiden benyttet til, foruden staldarbejdet, at fælde træer, som så blev hugget til brændsel. Nogen havde så meget træ, at de lavede

Traktorfører Ejner Stål, Lourup Maskinstation. Foto: Privateje.

brændsel til gasgeneratorer, det kørte de fleste biler på under krigen. De, som havde mulighed for det, kunne sælge træ og tjene lidt på det.

Efter krigens afslutning kom der ret hurtigt gang i industrien og i landbrugserhvervet. Sidst i fyrrerne kom de første traktorer og landbrugsvogne med gummihjul; de blev importeret fra USA og England. Traktorerne var selvfølgelig ikke så avancerede som nu, men vi syntes, det var et stort fremskridt at kunne sidde ned til sit arbejde. Dog, det kunne være hundekoldt, for »vidunderet« var uden førerhus.

Det var i første omgang fortrinsvis de lidt større gårde, som købte dem; for mange ville nu også først se, om der kunne gro noget, bagefter at en sådan traktor havde kørt ager op og ager ned. Men de fleste fandt ret hurtigt ud af, at afgrøderne ikke blev hæmmet af den grund.

Her i vort sogn fik vi også ret hurtigt en maskinstation. Det var Kristian Kristiansen, »Gyllingsminde«, som inden længe var oppe på 7-8 traktorer. Han og hans hjælpere kørte ud og hjalp landmændene med forårsarbejdet; både pløjning, harvning og såning. Ja, der var næsten ikke det markarbejde, man ikke kunne få maskinstationen til – allerede på det tidspunkt.

Sidst i fyrrerne – og halvtredserne med –avledes der mange kartofler på egnen. Man havde fået en eksport i gang, som gjorde, at mange gav sig til at avle kartofler. Det var ret almindeligt med 5-6 tdr. land. De skulle samles op med hånden, og dertil havde den enkelte ikke mandskab nok selv, men le-

jede ekstra hjælp. Her i sognet havde man, hvad vi kaldte et »Kartoffelsjak«, der bestod af en leder plus 7-8 opsamlere. Det var ofte koner, som ville tjene lidt ekstra til husholdningen.

Det var hårdt arbejde, men også her forstod man at få lidt morskab ud af det; det gjorde godt med en kaffepause – gerne i et markskel – hvor også de medbragte madpakker blev fortæret. Opsamlingen var ofte akkordarbejde. Senere fulgte så sorteringsarbejdet.

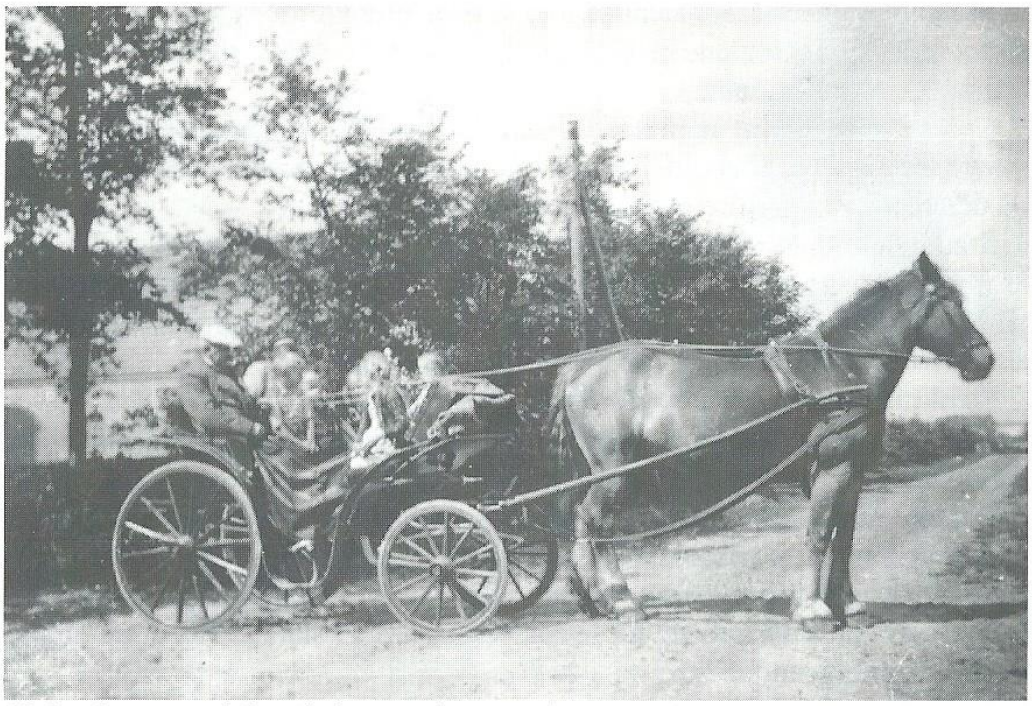
I samme periode blev der sat meget ind på at afvande/eller dræne markerne. Det skete ved, at man henvendte sig til en dræningsmester, der kom med 3-4 mand, alt efter hvor stort stykket var. Der blev aftalt en meterpris, som på det tidspunkt kunne være 12-15 øre, afhængig af hvor svær jorden var at grave i.

Arbejdet omkring roehøsten blev en del lettere, da topknuseren kom frem, men i løbet af et par år var den forældet og blev afløst af grønthøsteren. Arbejdet med roeoptagning strakte sig over flere uger, men roeoptagningsmaskinerne har som bekendt ændret enormt meget på det felt.

Hvad landmandsuddannelsen angik, så varede skoleopholdet 5 mdr. plus 1 måned ekstra, hvis man ville have kontroluddannelsen med. Den praktiske del betød selvfølgelig meget, og som et led i dygtiggørelsen, blev der arrangeret malkekurser ude på gårdene. Dertil havde man konsulenter, der tog rundt og underviste.

Kornneg køres hjem i 1956. Traktoren er en Farmall H fra 1948.
Foto: Privateje.

Sådan kørte vi på familiebesøg, da vi var børn, omkring 1946. Foto: Privateje.

Landboforeningernes Husholdningsudvalg afholdt ligeledes kurser for piger i madlavning. Det foregik dels i hjemmene og i en periode i Gørding sogns Forsamlingshus.

I tresserne begyndte udvidelsen og moderniseringen af landbruget, og det gjaldt alle produktionsgrene. Med rørmalkningen og tankafhentning af mælken, kom der skred i mælkeproduktionen.

Der blev bygget siloer, og slæbet med at transportere sække blev afløst af løs transport af kraftfoder.

De første bugserede mejetærskere er forlængst afløst af store selvkørende maskiner, og halmbjærgningen går langt hurtigere nu om stunder, end da al halmen blev presset i små baller.

Samtidig med moderniseringen fulgte en affolkning af landbruget.

Skulle landbruget have en større indtjening, måtte det ske ved en udvidelse af produktionen. Det var, hvad vore topledere og økonomikonsulenter pegede på, når der blev holdt foredrag i landmandsforsamlinger.

Tidligere forstander på Kjærgård Landbrugsskole, Ejnar Jensen, var på et tidspunkt i England, hvor han holdt foredrag for engelske landmænd. Der fik han stillet spørgsmålet: »Hvordan får I de danske landmænd til at producere så meget?«. Hans svar var: »Vi giver dem bare noget gæld«.

Inflationen rullede, og den blev ved, og man snakkede om, hvor længe det

mon kunne fortsætte. Medlemsskabet af EF i 1972 gjorde, at landbruget blev sikret mindstepris for sine produkter. Det satte igen gang i udvidelser og omlægning af produktionen.

Tendensen blev, at man specialiserede sig i enten planteavl, kvæghold, svinehold eller fjerkræhold. Derved kunne man mekanisere endnu mere, og på den måde få en bedre økonomi i bedriften.

Stadig flere unge søgte ind i andre erhverv. For de helt små brug kneb det at få økonomien til at hænge sammen, og for at kunne opnå den levestandard, som tiden havde ført med sig, tog den ene af ægtefællerne arbejde uden for hjemmet.

Strukturudviklingen i landbruget i firserne og halvfemserne har været præget af sammenlægning til større enheder. Desværre har det nok også været årsag til en del gældssaneringer.

Andelsbevægelsens mejerier, slagterier og landboorganisationer har været igennem den samme proces med sammenlægninger.

Set i bakspejlet spørger man sig selv: »Er det hele gået lidt for stærkt på det sidste! – er vores dyr presset for hårdt – er naturen i balance – hvordan har vi det med undergrunden?«.

Er hele samfundet indstillet på at sætte ind på økologien, her hvor vi skriver 1995?

Lad os håbe på en fornuftig udvikling!